

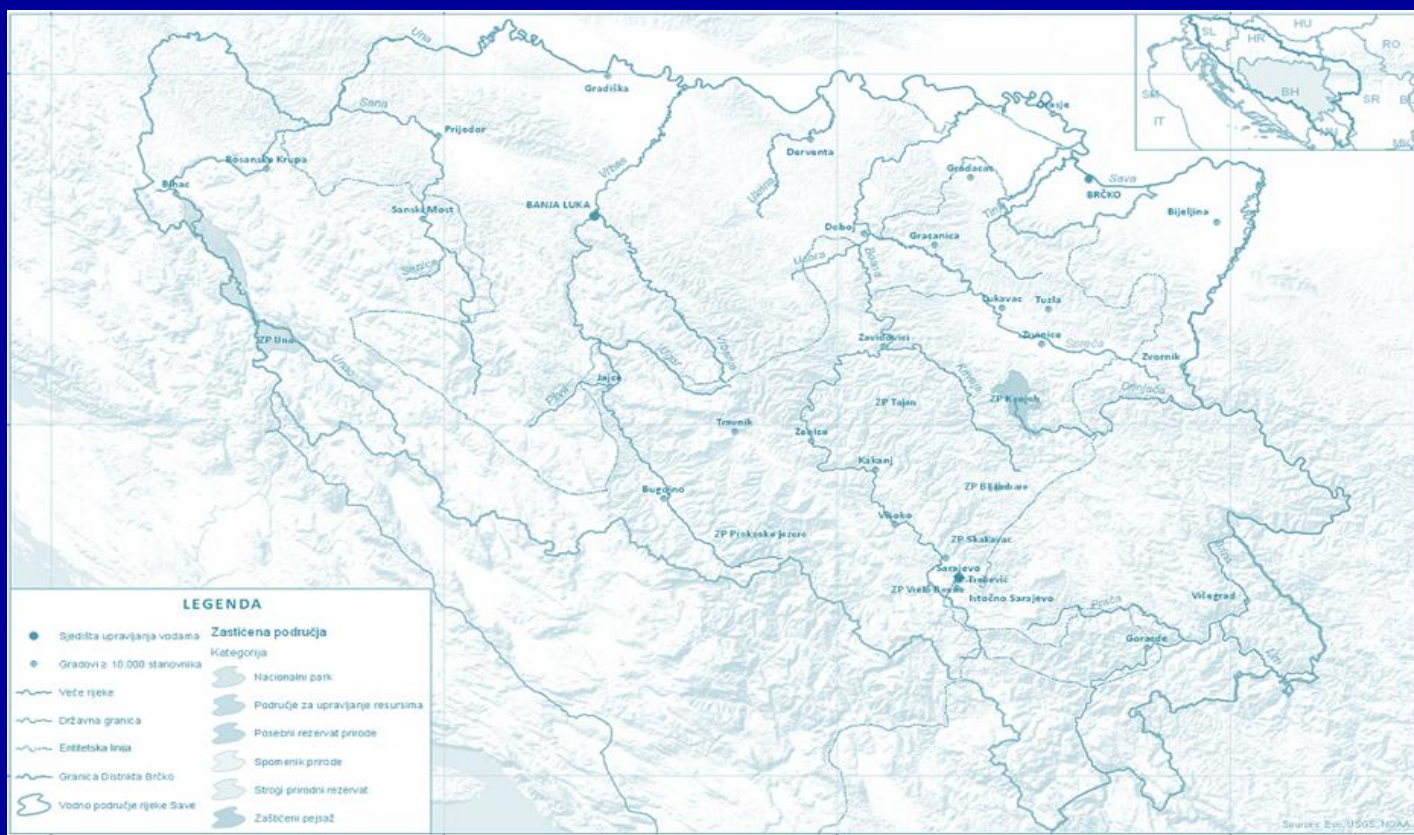
PLAN UPRAVLJANJA VODAMA

ZA VODNO PODRUČJE RIJEKE SAVE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

(2016 – 2021)

Prateći dokument br. 5

- Zaštićena područja -

SPISAK SKRAĆENICA I AKRONIMA

BD BiH	Brčko Distrikt BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
DW	Pitka voda (drinking water)
EU	Europska Unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
MAWF FBiH	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH
ODV	(EU) Okvirna direktiva o vodama (Water Framework Directive)
RBM	Upravljanje vodnim područjem (River Basin Management)
RBMP	Plan upravljanja vodnim područjem (River Basin Management Plan)
RS	Republika Srpska
UWWd	(EU) Direktiva o pročišćavanju urbanih otpadnih voda (Urban Waste Water Directive)
UWWt	Pročišćavanje urbanih otpadnih voda (Urban Waste Water Treatment)
WFD	(EU) Okvirna direktiva o vodama (Water Framework Directive)
WIS	Vodni informacijski sistem (Water Information System)
WWTP	Postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda (Waste Water Treatment Plant)
ZoV	Zakon o vodama

SADRŽAJ

1	UVOD	4
1.1	Zakonski okvir	4
2	POSTOJEĆA ZAŠTIĆENA PODRUČJA.....	7
2.1	Močvarna područja	10
3	PLANIRANA ZAŠTIĆENA PODRUČJA	11
3.1	Područja namijenjena za zahvatanje vode za piće	12
3.2	Područja namijenjena zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta	18
3.3	Površinska vodna tijela namijenjena rekreaciji uključujući i područja određena za kupanje	19
3.4	Područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitrata	20
3.5	Područja namijenjena zaštiti staništa biljnih i životinjskih vrsta u skladu sa Direktivom o staništima (92/43/EEC) i Direktivom o pticama (79/409/EEC)	21
3.6	Pregled vodnih tijela povezanih sa zaštićenim područjima	22
4	NEPOTPUNOST I/ILI NEPOUZDANOST ULAZNIH PODATAKA	23

LISTA TABELA

Tabela 1.	Pregled zakona vezanih za identifikaciju zaštitnih područja na kantonalnom nivou	5
Tabela 2.	Kategorizacija zaštićenih područja sukladno Zakonu o zaštiti prirode FBiH	6
Tabela 3.	Zaštićena područja unutar vodnog područja rijeke Save u FBiH	7
Tabela 4.	Planirana zaštićena područja u vodnom području rijeke Save u FBiH (Napomena: pojedina zaštićena područja samo djelimično pripadaju slivu rijeke Save)	11
Tabela 5.	Izvorišta namijenjena zahvatanju vode za piće na vodnom području rijeke Save u FBiH	13
Tabela 6.	Pregled vodnih tijela povezanih sa zaštićenim područjima	22

LISTA SLIKA

Slika 1.	Zaštićena područja na vodnom području rijeke Save u FBiH	8
Slika 2.	Spomenik prirode "Vrelo Bosne"	9
Slika 3.	Spomenik prirode "Skakavac"	9
Slika 4.	Spomenik prirode "Tajan"	9
Slika 5.	Nacionalni park "Una"	9
Slika 6.	Zaštićena područja na vodnom području rijeke Save u FBiH	18

1 UVOD

U skladu sa članom 65. Zakona o vodama FBiH i članom 6. i aneksom IV Okvirne direktive o vodama, u cilju izrade RBM plana potrebno je identificirati zaštićena područja koja su utvrđena u cilju postizanja zaštite površinskih i podzemnih voda, očuvanja staništa biljnih i životinjskih vrsta i zaštitu područja namijenjenih rekreaciji. Zaštićena područja koja su obuhvaćena Okvirnom direktivom o vodama i Zakonom o vodama dijele se na:

- područja namijenjena za zahvatanje vode za piće;
- područja namijenjena zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta;
- površinska vodna tijela namijenjena rekreaciji uključujući i područja određena za kupanje;
- područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitrate;
- područja namijenjena zaštiti staništa biljnih i životinjskih vrsta ili akvatičnih vrsta u kojima
- je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan uslov za njihov opstanak i reprodukciju.

Pored identifikacije područja, potrebno je izraditi prateće karte zaštićenih područja, kao i registre koji sadrže opis opštine i nacionalnog ili lokalnog zakonodavstva na osnovu kojeg su područja utvrđena, koje je potrebno redovno obnavljati i dopunjavati.

Za potrebe izrade ovog plana upravljanja vodnim područjem rijeke Save u FBiH usaglašeno je sa nadležnim institucijama (korisnicima Projekta) da se od gore navedenih zaštićenih područja Planom obuhvate zaštićena područja u FBiH koja su zakonski bila utvrđena na dan 01.09.2014. Istovremeno, odlučeno je da se u Planu prikažu i neka od gore navedenih zaštićenih područja kao "potencijalna zaštićena područja" ukoliko su ista predložena kroz određene strateške planove ili je za njih pokrenuta zvanična procedura u cilju dobijanja statusa zaštićenog područja.

1.1 Zakonski okvir

Zakonski procesi uspostave zaštićenih područja pokrenuti su u FBiH početkom 1995. g. praktično na svim nivoima vlasti. Poseban metodološko-konceptualni značaj u ovim aktivnostima imale su smjernice koje je IUCN (International Union for Conservation of Nature) propisala za sve nivoe aktivnosti: od valorizacije prirodnih vrijednosti, preko javnih rasprava i zakonske procedure za proglašavanje zaštićenih područja, pa sve do izrade i usvajanja Planova upravljanja zaštićenim područjima. Generalno se može konstatovati da metodološki koncept IUCN prevladava u svim poslijeratnim aktivnostima koje su vezane za zaštitu prirode, od naučno-stručnog nivoa procjene komponentnih elemenata prirodne raznolikosti područja, preko koncepta njegove organizacije (načina zoniranja i zaštite) pa do cjelokupne politike zaštite prirode na području Federacije Bosne i Hercegovine.

Zaštita prirodnih vrijednosti u FBiH, prema IUCN kriterijima, definisana je prvenstveno Federalnim Zakonom o zaštiti prirode (Službene novine FBiH, br. 66/13). Pored navedenih smjernica ugrađenih u Zakon o zaštiti prirode, važno je istaći da kantonalna ministarstva i druge javne institucije koje su nadležne za djelatnosti zaštite prirode svoju strategiju zaštite prirode u velikoj mjeri temelje na ranijim planskim i strateškim dokumentima iz ove oblasti, a posebno na Prostornom planu Bosne i Hercegovine iz 1981. godine.

Prostornim planom SRBiH za period 1981-2000. godine, bila je predviđena zaštita 8.062 km² ili 15,03% teritorije države kroz integralni pristup. Do 1990. godine, a u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode BiH („Službeni list SRBiH“, broj 4/65) i Zakonu o zaštiti i korištenju kulturnohistorijskog i prirodnog naslijeđa („Službeni list SRBiH“, br. 20/85 i 12/87) implementiran je samo dio Plana odnosno svega 0,55% teritorije Bosne i Hercegovine je bilo zaštićeno (253 područja ukupne površine 28.127 ha).

Zbog aktuelne administrativno-političke organizacije države nije moguće na jedinstvenom, državnom, nivou sprovesti koncepcijske smjernice pomenutog Prostornog plana SRBiH 1981.-2000. Posljedica ovakve situacije

je stvaranje donekle različitog entitetskog koncepta organizacije zaštite prirode i na strukturalnom i na administrativno-zakonskom nivou.

Vezano za identifikaciju zaštićenih područja u FBiH, a u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, na snazi su sljedeći zakonski i podzakonski akti:

- Zakon o zaštiti prirode (Sl.novine FBiH, br. 66/13),
- Zakon o NP Una (Sl.novine FBiH, 44/08),
- Pravilnik o uspostavljanju i upravljanju informacionim sistemom za zaštitu prirode i vršenje monitoringa (Sl. novine BiH, broj 46/05),
- Pravilnik o novim mjerama za istraživanje ili očuvanje kako bi se spriječio značajan negativan uticaj na vrste namjernim hvatanjem ili ubijanjem vrsta (Sl. novine FBiH, broj 65/06),
- Pravilnik o uspostavljanju sistema praćenja namjernog držanja i ubijanja zaštićenih životinja (Sl. novine F BiH, broj 46/05),
- Pravilnik o sadržaju i načinu izrade plana upravljanja zaštićenim područjima (Sl. novine F BiH, broj 65/06),
- Pravilnik o uvjetima pristupa zaštićenom području (Sl. novine F BiH, broj 69/06),
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra zaštićenih područja (Sl. novine F BiH, broj 69/06),
- Uredba NATURA 2000 – zaštićena područja u Europi (Sl. novine F BiH, broj: 43/11),
- Crvena lista ugroženih divljih vrsta i podvrsta biljaka, životinja i gljiva (Sl. novine F BiH, broj: 7/14) uključujući crvenu listu flore, faune i gljiva FBiH.

Pored pomenutih (pod)zakonskih akata na nivou Federacije BiH, za identifikaciju zaštićenih područja neophodno je uzeti u obzir i (pod) zakonske akte usvojene na nivou kantona koji su prezentirani u narednoj tabeli.

Tabela 1. Pregled zakona vezanih za identifikaciju zaštitnih područja na kantonalnom nivou

Kanton	Zakon	Publikacija
Kanton Sarajevo	Zakon o proglašenju spomenika prirode "Vrelo Bosne"-prečišćeni tekst	Sl. novine Kantona Sarajevo br. 6/10
	Zakon o proglašenju šireg područja vodopada "Skakavac" spomenikom prirode	Sl. novine Kantona Sarajevo br. 11/10
	Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža "Bijambare" - prečišćeni tekst	Sl. novine Kantona Sarajevo br. 6/10
	Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža "Trebević"	Sl. novine Kantona Sarajevo br. 15/14
Srednjobosanski kanton	Zakon o proglašenju spomenika prirode "Prokoško jezero"	Sl. novine. Srednjobosanskog kantona br. 12/05
Tuzlanski kanton	Zakon o proglašenju dijela područja planine Konjuh zaštićenim pejzažom "Konjuh"	Sl. novine Tuzlanskog kantona br. 13/09
Zeničko-dobojski kanton	Zakon o proglašenju spomenika prirode "Tajan"	Sl. novine Zeničko-dobojskog Kantona br. 3/08

Prema članu 134. Zakona o zaštiti prirode FBiH i IUCN preporukama, izvršena je podjela zaštićenih prirodnih vrijednosti kao što je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela 2. Kategorizacija zaštićenih područja sukladno Zakonu o zaštiti prirode FBiH

Kategorija	Tip	Naziv	Opis
I	a	Strogi rezervat prirode	<i>Strogi rezervat prirode</i> je strogo zaštićeno područje, izdvojeno za zaštitu biodiverziteta i eventualno geološko/geomorfoloških pojava, u kome su posjete, korištenje i utjecaji strogo kontrolisani i ograničeni u cilju osiguranja zaštite prirodnih vrijednosti. Takva zaštićena područja su nezamjenjiva referentna područja za naučna istraživanja i monitoring.
	b	Područje divljine	<i>Područje divljine</i> je zaštićeno područje koje je u cjelini nepromijenjeno ili vrlo malo promijenjeno, koje je zadržalo svoj prirodni karakter i utjecaje, u kojem se ne nalaze stalna ili značajna ljudska naselja, a kojim se upravlja u cilju zaštite i očuvanja njegovih prirodnih uvjeta.
II		Nacionalni park	<i>Nacionalni park</i> su prostrana prirodna ili skoro prirodna područja, izdvojena za zaštitu ekoloških procesa šireg ranga, te relevantnih vrsta i ekosustava karakterističnih za područje, koji predstavljaju osnovu za duhovne, naučne, edukacijske, rekreacijske i turističke potencijale, kompatibilne sa zaštitom kulturnog i prirodnog nasljeđa.
III	a	Park prirode	<i>Park prirode</i> je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti s naglašenim krajobraznim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povjesnim i turističko rekreacijskim vrijednostima.
	b	Spomenik prirode i prirodnih obilježja	<i>Spomenik prirode i prirodnih obilježja</i> je zaštićeno područje izdvojeno u cilju zaštite specifičnih prirodnih obilježja, kao što su posebni oblici kopnenog reljefa, morski grebeni, podmorske pećine, geološke forme kao pećine ili čak oblici života kao što su prašume. Generalno, to su manja zaštićena područja, često sa visokim turističkim potencijalom.
IV		Područje upravljanja staništima/vrstama	<i>Područje upravljanja staništima/vrstama</i> je zaštićeno područje izdvojeno u cilju zaštite pojedinačnih vrsta ili staništa, što je prioritet u upravljanju.
V	a	Zaštićeni krajobrazi: (morski i kopneni)	<i>Zaštićen krajobraz</i> je zaštićeno područje nastalo kroz interakciju ljudi i prirode tokom vremena, a karakteriše se značajnim ekološkim, biološkim, kulturnim i estetskim vrijednostima. Očuvanje interakcije ljudi i prirode je od vitalnog značaja za zaštitu i održivost područja, sa pridruženim prirodnim i drugim vrijednostima.
	b	Regionalni park	<i>Regionalni park</i> je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti i krajobraznim vrijednostima karakterističnim za područje na kojem se nalazi. U regionalnom parku dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga.
VI		Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa	<i>Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa</i> će očuvati ekosustave i staništa zajedno sa pridruženim kulturnim vrijednostima i sustavom tradicionalnog upravljanja prirodnim resursima. Generalno, to su široka područja, sa većinom teritorija pod prirodnim uvjetima, čiji su dijelovi pod održivim upravljanjem. Održiva upotrebe prirodnih resursa neindustrijskog tipa je jedan od glavnih ciljeva upravljanja.

Nažalost, konstatovano je da zaštićena područja u skladu sa EU ODV koja su definisana članom 65. Zakona o vodama FBiH i zaštićena područja definisana Zakonom o zaštiti prirode FBiH nisu usaglašena, kako zbog različite sektorske ingerencije nad implementacijom zakona o zaštićenim područjima, tako i zbog nedostatka metodologije za njihovo usaglašavanje.

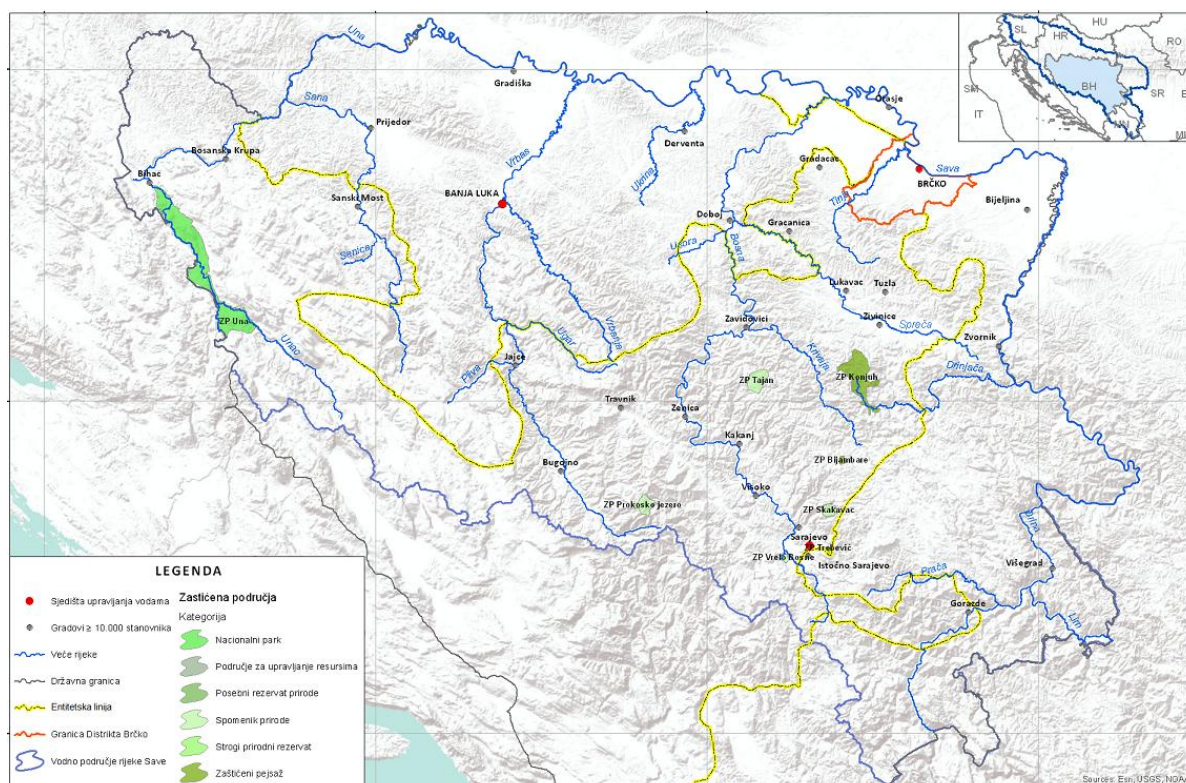
2 POSTOJEĆA ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH, do sada je zakondavno identificirano osam zaštićenih područja unutar vodnog područja rijeke Save u FBiH kao što je to prezentirano u narednoj tabeli i slici kao i mapi br. 14.

Tabela 3. Zaštićena područja unutar vodnog područja rijeke Save u FBiH

Naziv	Kategorija po IUCN	Površina (ha)	Zakonska regulativa	Ključni elementi zaštite
Nacionalni park „Una“	II	19.800	Zakon o Nacionalnom parku Una (Sl. novine Federacije BiH br. 44/08)	Prirodne vrijednosti u području Nacionalnog parka su prirodne vrijednosti od federalnog značaja. Prirodne vrijednosti u području Nacionalnog parka se zaštićuju provedbenim propisima sukladno Zakonu o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 33/03). Područja koja su značajna za očuvanje kulturne baštine u području Nacionalnog parka se zaštićuju sukladno Zakonu i propisima o zaštiti kulturne baštine.
Spomenik prirode „Vrelo Bosne“	III	603	Zakon o proglašenju spomenika prirode „Vrelo Bosne“-prečišćeni tekst (Sl. novine Kantona Sarajevo br. 6/10)	Očuvanje brojnih prirodnih, pejzažnih, hidroloških, kulturno-historijskih, socioloških, edukativnih, naučnih i ekonomskih vrijednosti, te usklađivanje vrijednosti sa zaštitom, korištenjem i razvojem područja.
Spomenik prirode „Skakavac“	III	1.430	Zakon o proglašenju šireg područja vodopada „Skakavac“ spomenikom prirode (Sl. novine Kantona Sarajevo br. 11/10)	Zaštita ili očuvanje trajnih prirodnih karakteristika od izuzetne važnosti pružanja mogućnosti za naučna istraživanja, obrazovanje i korištenje i sl., te otklanjanja i sprječavanja eksploatacije ili posjeta koje mogu dovesti do promjene i oštećenja prirode za omogućavanje koristi stanovništvu koje živi na tom području, a koje je u skladu sa ciljevima upravljanja. Zaštita hidrološke, geološke, florističke i faunističke raznolikosti te sakralnog nasljeđa.
Spomenik prirode „Prokoško jezero“	III	2.225	Zakon o proglašenju spomenika prirode Prokoško jezero (Sl. novine Srednjobosanskog kantona br. 12/05)	Zaštita geološke, geomorfološke, hidrološke i biološke raznolikosti područja.
Spomenik prirode „Tajan“	III	4.948	Zakon o proglašenju spomenika prirode „Tajan“ (Sl. novine Zeničko-dobojskog Kantona br. 3/08)	Očuvanje prirodne, pejzažne, hidrološke, speleološke, paleontološke, edukativne, naučne i ekonomske vrijednosti prostora, te usklađivanje vrijednosti sa zaštitom, korištenjem i razvojem područja.
Zaštićeni	V	497	Zakon o proglašenju	Očuvanje geološke raznolikosti i

Naziv	Kategorija po IUCN	Površina (ha)	Zakonska regulativa	Ključni elementi zaštite
pejzaž „Bijambare“			zaštićenog pejzaža "Bijambare"-prečišćeni tekst (Sl. novine Kantona Sarajevo br. 6/10)	prirodnog naslijeđa, hidrološke raznolikosti kao i visokog stepena florističke raznovrsnosti. Područje namijenjeno za očuvanje pejzaža, naučno istraživanje, ekološku edukaciju i vaspitanje, te rekreaciju i turizam u svim sezonama u toku godine.
Zaštićeni pejzaž „Konjuh“	V	8.016	Zakon o proglašenju dijela područja planine Konjuh zaštićenim pejzažom "Konjuh" (Sl. novine Tuzlanskog kantona br. 13/09)	Zaštita geološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa, hidroloških karakteristika, visokog diverziteta flore i faune, te kulturno-historijskog naslijeđa.
Zaštićeni pejzaž „Trebević“	V	400	Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža "Trebević" (Sl. novine Kantona Sarajevo br. 15/14)	Zaštita specifične ekološke, biološke, kulturne i estetske vrijednosti područje.

Slika 1. Zaštićena područja na vodnom području rijeke Save u BiH

Kanton Sarajevo je među prvima u FBiH proglasio zaštićena područja sukladno IUCN kriterijima i to spomenike prirode „Vrelo Bosne“ (slika 2.) i „Skakavac“ (slika 3.), te zaštićenog pejzaža „Bijambare“ u 2010. godini. U 2014. godini donešen je i zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža „Trebević“.

Slika 2. Spomenik prirode "Vrelo Bosne"

Slika 3. Spomenik prirode "Skakavac"

U Srednjo-bosanskom kantonu osnovan je spomenik prirode „Prokoško jezero“ (2005), a u Zeničko-dobojskom kantonu spomenik prirode „Tajan“ 2008. god. (slika 4). U Tuzlanskom kantonu formiran je zaštićeni pejzaž „Konjuh“ (2009. god.), a u maju 2008. god. osnovan je Nacionalni park „Una“ (slika 5), kao prvi nacionalni park u Federaciji BiH.

Slika 4. Spomenik prirode "Tajan"

Slika 5. Nacionalni park "Una"

Broj zaštićenih područja u odnosu na stepen biodiverziteta i drugih prirodnih vrijednosti Federacije Bosne i Hercegovine generalno je veoma mali, te je neophodno pripremiti i primijeniti potpuno novi pristup u upravljanju prostorima specijalne namjene. Npr. površina zaštićenih područja u Hrvatskoj je 5.654.000 ha (6,9% od ukupne površine države), u Sloveniji 2.025.000 ha (7,4% od ukupne površine države), u Makedoniji

2.571.000 ha (7,9 % od ukupne površine države)¹. Zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH pobrojana u Tabeli 3, čine 2,1% od ukupne površine sliva rijeke Save u FBiH, odnosno 1,5% od ukupne površine FBiH.

2.1 Močvarna područja

Močvare spadaju u jedan od najugroženijih ekosisteme u Bosni i Hercegovini. Kako sadrže vrijedan genofond (različite biljne i životinjske vrste, naročito ptice, gmizavce, vodozemce i ribe) u sistemu održivog konzerviranja imaju prioritet. Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije o močvarama od međunarodne važnosti, osobito područja prepoznatih kao staništa ptica močvarica (Ramsar, 1971). Konvencija je međuvladin sporazum koji predstavlja okvir za međunarodnu saradnju u zaštiti i održivom korištenju močvara. Na slivu rijeke Save u FBiH, još uvijek nema proglašenog ramsarskog područja.

¹ United Nations Environment Programme-World Conservation Monitoring Centre (UNEP-WCMC) (2003.). World Database on Protected Areas (WDPA) Version 6. Cambridge, U.K.: WCMC.

3 PLANIRANA ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Fragmentiranje i uništavanje staništa, zajedno sa prekomjernom eksploatacijom prirodnih resursa, su u poslijeratnom razdoblju doveli do značajnog porasta degradacije okoliša. Zbog toga je naglašena potreba za uspostavljanjem novih i ponovnom valorizacijom postojećih/ranije proglašenih zaštićenih područja u zemlji. Poslijeratnim zakonodavstvom u FBiH koje se odnosi na ovu oblast nije precizno određeno preuzimanje ranije zaštićenih područja, niti su utvrđene smjernice za njihovu harmonizaciju sa (novom) IUCN kategorizacijom. Stoga dolazi, s jedne strane do zanemarivanja pojedinih ranije zaštićenih područja a s druge do ponovnog proglašavanja već zaštićenih područja.

Prema Prostornoj osnovi Prostornog plana FBiH za period 2008. do 2028. godine (IPSA i ostali, 2012) (napomena: Prostorni plan još uvijek nije usvojen), u slivu rijeke Save u FBiH predviđeno je proglašenje osam zaštićenih područja kao što je prezentirano u narednoj tabeli.

Tabela 4. Planirana zaštićena područja u vodnom području rijeke Save u FBiH (Napomena: pojedina zaštićena područja samo djelimično pripadaju slivu rijeke Save)

ZAŠTIĆENO PODRUČJE	Površina (ha)
1 Igman-Bjelašnica-Visočica-Treskavica-Kanjon Rakitnice	95.032,4
2 Zvijezda_Konjuh_Tajan	79.747,2
3 Planina Vranica	25.078,1
4 Planina Grmeč	78.939,8
5 Raduša_Stožer_Crni vrh	42.415,5
6 Šator planina	29.736,3
7 Planina Plješevica	5.094,7
8 Planina Vlašić	12.382,9
9 Plivska jezera	633,9
10 Skakavac-Bukovik-Ozren	5.905,3

Osnovna prostorna karakteristika predloženih zaštićenih područja je da su locirana u širim područjima unutar kojih su ranijim ili sadašnjim inicijativama, koje su pokrenute od različitih organizacija javnog ili nevladinog sektora, već planirane uspostave zaštićenih područja različitog ranga zaštite. Također su unutar njih inkorporirani brojni visoko vrijedni individualni prirodni objekti, od geomorfoloških do botaničkih vrijednosti.

Za pojedina područja navedena u Prostornoj osnovi već su poduzete određene inicijative. Tako je na primjer za planirano zaštićeno područje Igmana, Bjelašnice, Treskavice i kanjona rijeke Rakitnice (Visočica) donešena Odluka o utvrđivanju područja sa posebnim obilježjima od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine (Sl. novine FBiH, br. 8/05), a potom Odluka Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine o izmjenama odluke o utvrđivanju Igmana, Bjelašnice, Treskavice i kanjona rijeke Rakitnice (dio planinskog masiva Visočice) kao područja sa posebnih obilježjima od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine (Sl. Novine FBiH, br 66/08). Pomenuto zaštitno područje se prostire dijelom na područje Kantona Sarajevo (južni, jugozapadni i jugoistočni dio), a dijelom na teritoriji Hercegovačko-neretvanskog kantona (sjeverni dijelovi). Samo dio pomenutog područja pripada vodnom području rijeke Save.

Također je za pojedina područja na nivou općine/kantona započet proces proglašenja zaštićenih područja. Tako je za rijeku Semešnicu donijeta je Odluka o proglašenju zaštićenog područja na lokalitetu rijeke Semešnice (Sl. glasnik općine Donji Vakuf br. 90/06). Nadalje su gotovo u potpunosti završene aktivnosti na definiranju zakonskih akata za proglašenje Bentbaše (Kanjona Miljacke uzvodno od Bentbaše do međuentitetske granice) kategorijom Zaštićeni pejzaž. Za zaštićeni pejzaž Bentbaša izvršena je valorizacija prema međunarodnim kriterijima, te urađen i usvojen Regulacioni plan („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 18/05), ali nije donesen propis o zaštiti.

3.1 Područja namijenjena za zahvatanje vode za piće

Zaštićena područja u FBiH namijenjena zahvatanju vode za piće određuju se na osnovu podzakonskog akta tj. "Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva" („Službene novine Federacije BiH“ broj 88/12). Pravilnik je usklađen sa Zakonom o vodama („Službene novine Federacije BiH“ broj 70/06), odnosno urađen je u skladu sa članom 66. stav 3. predmetnog zakona.

Prema odredbama Pravilnika zaštita izvorišta se obezbjeđuje uspostavom četiri zaštitne zone i to:

- I zaštitna zona - zona sa najstrožijim zabranama i ograničenjima;
- II zaštitna zona - zona sa strogim zabranama i ograničenjima;
- III zaštitna zona - zona sa umjerenim zabranama i ograničenjima;
- IV zaštitna zona - zona sa preventivnim zabranama i ograničenjima.

Pravilnikom se diferenciraju i uslovi i način određivanja zona sanitarne zaštite za:

- izvorišta podzemne vode koja se nalaze u akviferima intergranularne poroznosti;
- izvorišta podzemne vode koja se nalaze u kraškim akviferima;
- izvorišta vode iz površinskih vodotoka;
- izvorišta vode iz akumulacije/jezera.

Generalni princip je da se za izvorišta koja egzistiraju u akviferima intergranularne poroznosti i izvorišta podzemne vode koja egzistiraju u kraškim akviferima uspostavljaju najmanje I, II i III zaštitna zona dok se kod zahvatanja vode iz površinskih vodotoka i/ili iz akumulacija/jezera uspostavljaju najmanje I i II zaštitna zona.

Tačan broj, veličina i granice zaštitnih zona utvrđuje se nakon provedenih istražnih radova i ispitivanja kao sastavnog dijela *Elaborata zaštite izvorišta* (i to na osnovu analize rizika o specifičnoj osjetljivosti izvorišta u odnosu na ljudske aktivnosti koje se odvijaju ili planiraju da se odvijaju u slivu izvorišta, a koje mogu direktno ili indirektno ugroziti izdašnost i/ili kvalitet vode na izvorištu). Ukoliko se pokaže opravdanim, unutar II, III ili IV zaštitne zone mogu se utvrditi određena ograničena područja koja će imati strožije zabrane i ograničenja od onih utvrđenih u Pravilniku za predmetnu zaštitnu zonu kako bi se dodatnim mjerama zaštite smanjio potencijalni rizik zagađenja (npr. ponori, zone uviranja i dr.).

Za sva izvorišta čija voda nije namijenjena ljudskoj upotrebi, kao i za korištenje izvorišta mineralnih podzemnih voda, odredbama Pravilnika se utvrđuje i uspostavlja samo I zaštitna zona sa najstrožijim zabranama i ograničenjem.

Općinski organ uprave nadležan za vode na čijem području se nalazi izvorište dužan je da samostalno ili na prijedlog operatora vodovodnog sistema organizuje izradu *Elaborata zaštite izvorišta* čiji je sadržaj preciziran u članu 12 Pravilnika. Naručilac izrade elaborata zaštite izvorišta dužan je predmetne podatke dostaviti nadležnoj Agenciji za vode nakon donošenja odluke o provođenju zaštite izvorišta.

Na osnovu usvojenog *Elaborata zaštite izvorišta* nadležni organ iz člana 68. st. 2. do 5. Zakona o vodama donosi odluku o zaštiti izvorišta, a najčešće je to Općinsko vijeće općine na čijoj su teritoriji smještene zaštitne zone. Ukoliko se zone sanitarne zaštite prostiru na području više općina, kantona, oba entiteta ili su prekogranične, odluku o zaštiti izvorišta donose nadležni organi na nivou kantona, entiteta ili države u zavisnosti od prostornog obuhvata zone sanitarne zaštite.

U narednoj tabeli daje se prikaz izvorišta koja se koriste u sistemu javnog vodosnabdijevanja na teritoriji vodnog područja rijeke Save u FBiH.

Tabela 5. Izvorišta namijenjena zahvatanju vode za piće na vodnom području rijeke Save u FBiH

Podsliv	Naziv općine	Naziv izvorišta	Tip izvorišta		Elaborat zaštite izvorišta	Odluka o zaštiti izvorišta	
			1. Vrelo – izvor	2. Pod. vode (karst)			3. Pod. Vode (aluvij)
Sarajevo		BAČEVO "M"	3		1 200	da	da
		KONACI	3		450	da	da
		SOKOLOVIĆI	3		300	da	da
		BAČEVO "AM"	3		550	da	da
		STUP	3		100	da	da
		HRASNICA	1		50	da	da
		KOVAČIĆI	1		70		
		NAHOREVO	1		6		
		SEDRENIK	1		4		
		CRNIL	1		10		
		MOŠĆANICA-VRELO	1		80		
		JAHORINSKA VRELA	1		90		
		VOGOŠĆA	4		120		
		MOŠĆANICA-FILTER	4		80		
		VRELO BOSNE	1		200		
	TILAVA	1			da	da	
	Vodu dobijaju iz regionalnog vodovoda (iz P.S. "Spreča") od J.P. "Vodovod" Tuzla, koje upravlja ovim sistemom.J.P. "Komunalno" Živinice samo vrši distribuciju vode i održavanje mreže.						nije poznato
Žepče		JAKOVAC	1		2		
		RAVNA RIJEKA	4		14	da	da
		KRUŠČICA	1		420/300	da	da
Zenica		BABINA RIJEKA	4		200	da	nije poznato
		STRMEŠNJAK	1		7	da	da
		KLOPČE	1		3-5	da	nije poznato
Zavidovići		IZRON SUHA	1		160	da	da
Vitez		KRUŠČICA	1		420/120	da	da (potrebno o uskladiti prema propisima)
		KREMENIK	2		70	da	da
		BUČI	3		160	da	nije poznato

Zaštićena/osjetljiva područja i ekosistemi

	OČEVLIJA	1	80-100		nije poznato
	JAČNIČKI-SAŠKI	1	16	da	da
Vareš	PERUN	1	6	izrada u toku	ne
	TRIFKOVIĆA POTOK	1	3	ne	ne
	BUKOV POTOK	1	4	izrada u toku	ne
	PRNJAVOR	1	2,5	izrada u toku	ne
Usora	DONJI TOKIĆI	3	6	da	ne
	STUPARI	1	257	da	da
	TOPLICA	2	194	da	da
Tuzla	SPREČKO POLJE	3	99	da	da
	SINAC	1	5		
	MODRAC	5	150	ne	ne
	RIJEKA	1	5		
Travnik	PLAVA VODA	1	160	da	ne
	BAŠ-BUNAR	1	60	ne	ne
	GOLEŠ	1	28	ne	ne
Tešanj	JELAH	3	45/50	da	ne
	STUP-MEKIŠ		22		
	KRAŠEVO	3	10	da	da
Olovo	ZELENI VIR	1	60	da	da
Odžak	BUNARI -ODŽAK	3	50	ne	ne
	LUPEŽOVAC	1	20	da	nije poznato
	DUSINA	1	50	ne	ne
	TOČAK	1	10	ne	ne
Novi Travnik	VRELO I i VRELO II	1	6	ne	ne
	OPARAC	1	3	ne	ne
	DALEČKO VRELO		20		
	JAGLENICA	1	60	da	da
	MISURIĆI	3	20	da	ne
Maglaj	R. BOSNA-NATRONKA	4	100	da	ne
	BISTRICA	4	25	da	ne
Lukavac	AKUMULACIJA MODRAC	5	75	da	da
	BUNARI PORED SPREČE	3	15-20	ne	ne
Kreševo	ORUNJ	1	4	nije poznato	
	ŠĆONA		6		
	KOSTAJNICA		12		
	OKLOP	1	4	da	nije poznato
	ČUBREN	1	7	ne	ne
	GRAHOVCI	1	5	ne	ne
	POTKRAJ	1	3	ne	ne
Kiseljak	BORNA	1	4	ne	ne
	VRBOVNIK	1	4	ne	ne
	DOCI	1	4	ne	ne
	BIJELE VODE	1	2	ne	ne

Zaštićena/osjetljiva područja i ekosistemi

	STUDENCI	1	2	ne	ne
	PARK	2	10	ne	ne
Kakanj	BUKOVICA	4	100	nije poznato	ne
	STOG	2	10	da	nije poznato
	ILIDŽA	2	30 2	ne	ne
	PITKA VODA	3	20	ne	ne
Kalesija	RAKINO VRELO	1	3	u izradi ?	ne
	MIHALJEVIĆA VRELO	1	1	nije poznato	ne
	LEMEŠIĆA VRELO	1	0,5	nije poznato	ne
	KRUŠIK		30		
Ilijaš	MISOČA	4	150	da	ne
	CRNO VRELO-TARČIN	1	2-3	da	
	MEHINA LUKA-TARČIN	1	8		
	PERKOVIĆI-TARČIN	1	3,5		
	BREČAK-PAZARIĆ	1	3		
	KRADENIK-PAZARIĆ	1	7		
	RAMIĆI-PAZARIĆ	1	3		
Hadžići	JELEČ-ZOVIK-HADŽIĆI	2	10-15		nije poznato
	DANAC-HADŽIĆI	1	2,5		
	MALOTINA-HADŽIĆI	1	5-10		
	ORMANJ II-HADŽIĆI	1	3		
	MATIĆI-HADŽIĆI	1	0,5		
	BIJELE VODE-HADŽIĆI	1	4		
	KRUPA-HADŽIĆI	1	20		
	LJUBOVAČA-HADŽIĆI	1	4		
	SOKO ILIDŽA	1	12		
	SOKO VRELA	1	14	nije poznato	
Gračanica	SKLOP I i II	2	30	nije poznato	
	ŠKAHOVICA	1	4	nije poznato	
	SOLJANUŠA	2	6	nije poznato	
Fojnica	BJEŽANIJA	1	30	ne	
	POŽARNA	1	70	da	nije poznato
Busovača	DUBOKI POTOK	4	35	ne	ne
	TOPALoviĆA POTOK	4	15	da	nije poznato
Breza	MILKINO VRELO	1	15-80	da	nije poznato
	RAMINA PUMPA	1	7-12	ne	ne
	MAHMUTOVIĆ RIJEKA	1	8-50	ne	ne
	LAZ	1	1-10	da	nije poznato

Zaštićena/osjetljiva područja i ekosistemi

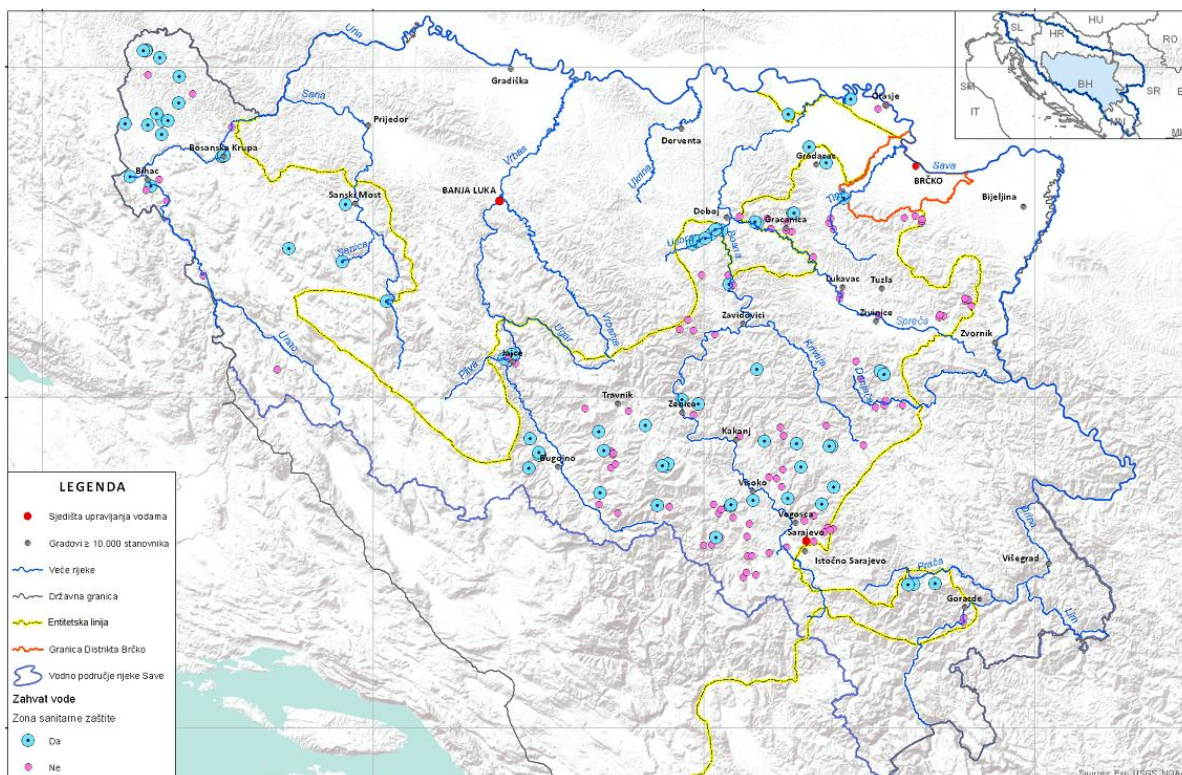
	MALA RIJEKA	-	40		
	IZBOD	1	1-8	ne	ne
Banovići	STUDEŠNICA	1	30-100	ne	ne
	KRABAŠNICA	1	10-300	da	nije poznato
Bugojno	KRUŠČICA	1	250	nije poznato	nije poznato
	RESNIK	1	30	nije poznato	nije poznato
Donji Vakuf	BUGET I	1		ne	ne
	BUGET II	1	30	ne	ne
	ŠANDRKOVO VRELO	1		ne	ne
Gornji Vakuf	CRNO VRILO	1	22	ne	ne
	KRUŠČICA	1	48	da	nije poznato
Podsliv Vrbasa	DUĆANI	1	10	nije poznato	nije poznato
	ORAHOVAC	1	2	nije poznato	ne
	PLIVSKO JEZERO	5	100	da	ne
	JEZERO	5	10	da	ne
	KLOKOT	1	260	da	ne
Bihać	PRIVILICA	1	100	da	da
	DUPARNICA	1	5	da	da
	ŽEGAR	1	5	nije poznato	nije poznato
	OSTROVICA	1	100	da	nije poznato
	SMILJANOVAC	1	5	da	nije poznato
	LUKE I	3	13		nije poznato
Bosanska Krupa	LUKE II	3	14	da	da
	ADA I	3	80	da	da
	ADA II	3	90	da	da
	ZIDINE	3	30	da	da
	DOBROVIĆ	1	15	ne	ne
Bosanski Petrovac	SMOLJANA	1	45	ne	ne
	SANICA	1	62	da	da
Bužim	KAMENICA	1	1,5	da	da
	MUSIĆI	2	15	ne	ne
Cazin	VIGNJEVIĆA VRELO	2	100	da	nije poznato
	STOVRELA	1	10	da	ne
	MUTNIK, TAHIROVIĆI	2	75		ne
Drvar	TOČKOVI	1	40	da	ne
Ključ	OKAŠNICA	1	48	da	ne
	ZDENA	1	100	da	da
Sanski Most	PODBRNJAČA	1	10	da	nije poznato
	PODGORA	2	6	ne	ne
Podsliv Une, Gline i Korane					

Zaštićena/osjetljiva područja i ekosistemi

	PEĆINA	1	4	ne	ne
	MURATOVAC	1	4	ne	ne
	PAKAJ	1	4	ne	ne
	KVRKULJA	2	120	ne	ne
Velika Kladuša	DABRAVINE I	2	45	da	nije poznato
	DABRAVINE II	2	50	da	nije poznato
Goražde	RIJEKA DRINA-VIKOVIĆI	4	250	da	nije poznato
	DOCA	1	3	ne	ne
	BOŠINJ	1	5	ne	ne
Kladanj	STANIČKA RIJEKA	1	52	ne	ne
	GLUHA BUKOVICA	1	48	ne	ne
	BUŠEVAC	1	10	ne	ne
	ALIČEVIĆA ČESMA	1	8	ne	ne
	BEGOVA VODA	1	11	ne	ne
	DOBRE VODE	1	11	ne	ne
Gradačac	OKANOVIĆI	2	118	da	nije poznato
	JEZERO VIDARA	5	45	da	da
Orašje	IZVORIŠTE GRAD	3	50	da	nije poznato
	KOSTRČ	3	75	ne	ne
Podsliv Drine	SREBRENİK	3	14	ne	ne
	BABUNOVIĆI	2	20	ne	ne
	JEŽINAC	2	15	ne	ne
	TINJA	2	2	ne	ne
	DUBOKI POTOK	2	11	ne	ne
	TREŠNJEVAC	1	4	ne	ne
	GORNJI HRGOVI	1	2	ne	ne

Napomena: Izvor podataka za ukupnu zahvaćenu količinu vode, za sve opštine osim opštine Tuzle, je Bilans voda za riječni sliv Dunava na teritoriji FBiH, I faza, I korak. Konzorcij: Energoinvest, dd. Energoinžinjeriing-Higra Sarajevo, Zavod za vodoprivredu Sarajevo. Sarajevo, mart, 2004.godina. Izvor podataka za ukupnu zahvaćenu količinu vode, za opštinu Tuzla je studija Analiza pritiska i uticaja te procjena rizika na karakteristilnim tijelima podzemnih voda podsliva rijeke Bosne. Knjige I, II i III.

Na sljedećoj slici prezentirane su zone sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na vodnom području rijeke Save u FBiH, odnosno ukoliko zone sanitarne zaštite nisu utvrđene, ucrtana su izvorišta. Potrebno je naglasiti da se na terenu u 90 % slučajeva realizuje samo prva zona sanitarne zaštite izvorišta (izvorište je ograđeno i označeno).

Slika 6. Zaštićena područja na vodnom području rijeke Save u FBiH

S obzirom da je novi Pravilnik o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite donešen krajem 2012. godine, te da su Pravilnikom utvrđeni i rokovi za usklađivanje sa ovim Pravilnikom (5 godina ukoliko postoji odluka o zaštiti izvorišta i 3 godine ukoliko odluka o zaštiti izvorišta nije donesena), u narednom periodu se očekuje intenziviranje procesa noveliranja i donošenje odluka o zaštiti izvorišta a samim tim i noveliranje podataka koje opštine/kantoni moraju dostaviti AVP Sava.

3.2 Područja namijenjena zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta

Područja namijenjena zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta utvrđuju se na osnovu odredbi članova 65. i 71. Zakona o vodama FBiH, a sve u skladu sa direktivama 2006/44/EC (Kvalitet slatkih voda kojima je potrebna zaštita ili poboljšanje radi obezbjeđenja života riba) i 2006/113/EC (Zahtjevani kvalitet vode za ljuskare). Cilj Direktive 2006/44/EC je da zaštiti ili poboljša kvalitet onih tekućih ili stajaćih slatkih voda koje su pogodne ili koje bi mogle, ako se zagađivanje smanji ili eliminiše, postati pogodne za obezbjeđenje života riba koje pripadaju:

- autohtonim vrstama koje doprinose prirodnoj raznolikosti;
- vrstama čije je prisustvo od strane nadležnog organa države članice ocijenjeno kao poželjno u svrhu upravljanja vodama.

U okviru ove Direktive:

- salmonidnim vodama se smatraju vode koje su pogodne ili bi mogle biti pogodne za ribe koje pripadaju vrstama kao što su losos (*Salmo salar*), pastrmka (*Salmo trutta*), lipljan (*Thymallus thymallus*) i bjelica (*Coregonus*);
- ciprinidnim vodama se smatraju vode koje su pogodne ili bi mogle biti pogodne za ribe koje pripadaju vrstama kao što su ciprinide (Cyprinidae) ili druge vrste kao štika (*Esox lucius*), grgeč (*Perca fluviatilis*) i jegulja (*Anguilla anguilla*).

Države članice EU dužne su da za pomenute vode utvrde vrijednosti parametara navedenih u Aneksu I pomenute Direktive.

Članom 71. stav 2. ZoV-a predviđeno je donošenje podzakonskog akta o načinu utvrđivanja zaštićenih područja namijenjenih zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta i mjerama zaštite u tim područjima. Međutim, kako ovaj ovaj propis još uvijek nije donešen, na vodnom području rijeke Save u FBiH još uvijek nije utvrđeno ni jedno područje namijenjeno zaštiti ekonomski važnih akvatičnih vrsta i nema informacija o potencijalnim područjima za zaštitu ekonomski važnih akvatičnih vrsta.

3.3 Površinska vodna tijela namijenjena rekreaciji uključujući i područja određena za kupanje

Utvrdjivanje područja namijenjenih rekreaciji uključujući i područja određena za kupanje vrši se na osnovu odredaba članova 65. i 72. Zakona o vodama FBiH, a sve u skladu sa Direktivom 2006/7/EC (Upravljanje kvalitetom vode za kupanje).

Direktiva 2006/7/EC propisuje odredbe za:

- monitoring i klasifikaciju kvaliteta vode za kupanje;
- upravljanje kvalitetom vode za kupanje; i
- informisanje javnosti o kvalitetu vode za kupanje.

Svrha ove Direktive je da, dopunjujući Direktivu 2000/60/EC (Okvirnu direktivu o vodama), očuva, zaštiti i poboljša kvalitet životne sredine i da zaštiti ljudsko zdravlje.

Ova direktiva se primenjuje na svaku dionicu površinske vode gdje nadležni organ očekuje veliki broj kupača, a gdje nije propisana stalna zabrana kupanja ili gdje nije izdata stalna preporuka protiv kupanja. Ista se ne primjenjuje na:

- bazene za kupanje i bazene sa ljekovitim vodama;
- izolovane vode koje se tretiraju ili koriste za terapijske svrhe;
- vještački obrazovane izolovane vode, bez kontakta sa površinskim i podzemnim vodama.

Direktivom se traži da države članice svake godine identifikuju sve vode za kupanje i utvrde trajanje sezone kupanja. Države članice su isto tako dužne da osiguraju da se monitoring pokazatelja utvrđenih u Aneksu I Direktive o kvalitetu vode za kupanje sprovodi u skladu s Aneksom IV navedene Direktive. Prije početka svake sezone kupanja mora se uspostaviti kalendar monitoringa vode za kupanje. Mjesto monitoringa se utvrđuje unutar vode za kupanje, gdje:

- se očekuje najviše kupača, ili
- se, u skladu sa profilom vode za kupanje, očekuje najveći rizik od zagađenja.

Kao rezultat procjene kvaliteta vode za kupanje izvršene u skladu sa članom 4 Direktive o vodi za kupanje, države članice će u skladu sa kriterijumima utvrđenim u Aneksu II iste Direktive, klasifikovati vode za kupanje kao: „loše“, „zadovoljavajuće“, „dobre“ ili „odlične“.

Kriteriji za određivanje ovih područja u FBiH trebali bi se propisati podzakonskim aktom u skladu sa članom 72. stav 6. ZoV-a. Navedeni podzakonski akt još uvijek nije donešen, te iz tog razloga na slivu rijeke Save u FBiH još uvijek nije proglašeno nijedno područje namijenjeno rekreaciji.

3.4 Područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitratre

Područja podložna eutrofikaciji i područja osjetljiva na nitratre utvrđuju se u skladu sa članovima 65. i 73. Zakona o vodama FBiH, odnosno temeljem odredbi Direktive o nitratima (91/676/EEC) i Direktive 91/271/EEC (Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda).

U FBiH su 2009. godine usvojeni Pravilnik o utvrđivanju područja podložnih eutrofikaciji i osjetljivih na nitratre (Službene novine FBiH, broj 71/09) i Pravilnik o monitoringu u područjima podložnim eutrofikaciji i osjetljivim na nitratre (Službene novine FBiH, broj 71/09).

Pravilnik o utvrđivanju područja podložnih eutrofikaciji i osjetljivih na nitratre propisuje uslove i kriterije za određivanje tih područja. Istim se utvrđuje način proglašavanja, mjere zaštite, zabrane i ograničenja u ovim područjima u cilju smanjenja ili sprečavanja zagađenja voda koje je izazvano ili prouzrokovano nitratima, te fosforim jedinjenjima iz tačkastih i rasutih izvora.

Odredbe ovog pravilnika primjenjuju se na: sva vodna tijela za koja se utvrdi da su podložna eutrofikaciji i osjetljiva na nitratre ili to mogu postati ukoliko se ne primijene mjere zaštite kao i na zemljišta koja se dreniraju u ta vodna tijela.

U skladu sa pomenutim pravilnikom (čl.13), zaštićena područja osjetljiva na nitratre se utvrđuju:

- a) za površinske slatke vode, koje se po količini i kvalitetu mogu koristiti ili se koriste za javno vodosnabdijevanje, ako sadrže ili mogu sadržavati ukoliko se ne poduzmu odgovarajuće mjere:
 - više od 50 mg/l NO₃ odnosno 11,3 mg/l NO₃-N
 - više od 1 mg N/l Kjeldahl nitrogena, isključujući N iz NO₃ i NO₂
 - više od 1,15 mg/l P₂O₅ odnosno 0,25 mg/l P₂O₅-P
- b) za podzemne vode, ako sadrže ili mogu sadržavati više od 50 mg/l NO₃ (nitrata) odnosno 11,3mg/l NO₃- N.

Prema istom pravilniku (član 24.) inicijativu za proglašavanje područja zaštićenim pokreću nadležne Agencije za vodna područja putem Federalnog ministarstva nadležnog za sektor voda, a Federalni Ministar nadležan za okoliš proglašava područja podložna eutrofikaciji i osjetljiva na nitratre zaštićenim područjima Federacije BiH.

Pravilnik o monitoringu u područjima podložnim eutrofikaciji i osjetljivim na nitratre propisuje minimalni obim i način monitoringa u područjima podložnim eutrofikaciji i osjetljivim na nitratre, koji se odnosi na identifikaciju i praćenje zagađenja uzrokovanog nitratima, odnosno nitratnim jedinjenjima, te fosforim jedinjenjima, naročito iz poljoprivrednih izvora, kao i iz drugih tačkastih i rasutih izvora.

Na područjima podložnim eutrofikaciji i osjetljivim na nitratre obavezan je monitoring, koji obuhvata:

- a) monitoring voda i
- b) monitoring aktivnosti koje potencijalno uzrokuju eutrofikaciju.

Trenutno u slivu Save u FBiH nije proglašeno ni jedno područje podložno eutrofikaciji kao ni područje osjetljivo na nitratre. Agencija za vodno područje rijeke Save napravila je preliminarnu analizu ovakvih područja i dalja procedura njihove verifikacije očekuje se od nadležnih institucija.

3.5 Područja namijenjena zaštiti staništa biljnih i životinjskih vrsta u skladu sa Direktivom o staništima (92/43/EEC) i Direktivom o pticama (79/409/EEC)

U cilju zaštite najozbiljnije ugroženih staništa i vrsta širom Europske Unije, države članice su 1992. godine usvojile direktivi to Direktivu o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (skraćeno Direktiva o staništima 92/43/EEC). U suštini, ista nadopunjuje Direktivu o pticama 79/409/EEC usvojenu 1979. godine. Obje ove direktive predstavljaju ključnu osnovu za stvaranje mreže lokaliteta ekološki značajnih područja pod nazivom "Natura 2000".

Ekološka mreža "Natura 2000" je biološka veza ekološki značajnih područja (prirodnih, približno prirodnih i zaštićenih prirodnih područja) i njihovih tampon zona, koje su osigurane ekološkim koridorima. Tampon zone su prostori čija je funkcija da zaštite ekološki značajna područja i koridore od štetnih spoljnih utjecaja po biološku raznovrsnost, kao što su zagađenja vazduha i vode, isušivanje tla, požari i sl. Koridori su od izuzetnog značaja, jer isti treba da obezbijede međusobnu povezanost ekološki značajnih područja, te da omogućće populacijama vrsta adekvatne uvjete za rasprostranjivanje, migratorna kretanja, genetsku razmjenu.

Kao rezultat ljudskih aktivnosti, staništa su postala sve fragmentiranija dovodeći uporedno do smanjenja broja vrsta, njihovog rasprostiranja, ali i vrijednosti dobara i usluga koje nam ta ista prirodna dobra pružaju. U cilju zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti i očuvanja ekosistema, koncept ekološke mreže Natura 2000 pruža mogućnost za pomirenje ova dva suprotstavljena zahtjeva usklađujući potrebe zaštite biološke raznolikosti sa upotrebom prirodnih resursa.

Vlada FBiH je 2011. godine donijela Uredbu o programu Natura 2000-zaštićena područja u Evropi (Službene novine FBiH, br. 43/11). Ovom Uredbom pojedina područja u Federaciji BiH određuju se za program Natura 2000 s ciljem uključivanja u međunarodnu ekološku mrežu očuvanja prirodnih staništa i staništa vrsta. Do 01.09.2014. godine nijedno područje nije proglašeno područjem NATURA 2000.

U cilju uključenja i zemalja koje nisu članice EU u realizaciju direktiva vezanih za zaštitu staništa i vrsta, osnovana je tzv. mreža EMERALD, koja predstavlja zapravo produžetak mreže NATURA 2000 na zemlje koje nisu članice EU. Tako je u 2007. godini u Bosni i Hercegovini, WWF MedPO započeo ambiciozan projekat za podršku implementaciji europske ekološke mreže Natura 2000, koji je trajao do juna 2011. godine. Uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Norveške, cilj WWF MedPO projekta „Evropsko srce života“ bio je da poboljša sistem zaštite prirode u Bosni i Hercegovini korištenjem standarda EU, tačnije mreže Natura 2000.

U okviru projekta *Evropsko srce života* izvršeno je kartiranje staništa i vrsta u BiH shodno dodacima I i II Direktive o staništima EU, na temelju podataka iz literature, te djelimične terenske verifikacije u okviru terenskih istraživanja. Evaluacija biološke raznolikosti istraživanih staništa (Habitats of Annex I) i vrsta (Species of Annex II) u Bosni i Hercegovini, se temeljila na velikom broju literaturnih i terenskih podataka o prostornoj raspodjeli biljnih i životinjskih vrsta. U rezultate kartiranja također su inkorporirane i sve relevantne informacije koje se odnose na abiotičku komponentu odnosno na fizičkogeografsku raznolikost prostora Bosne i Hercegovine, a posebno geološke, geomorfološke, klimatske, hidrološke i pedološke osobine istraživanog terena. Osim analize dostupnih literaturnih podataka veliki broj informacija dobiven je i terenskim istraživanjima koja su članovi ekspertnog tima provodili u razdoblju 2007-2011. godina.

Svi obrađeni podaci poslužili su za izradu odgovarajuće digitalne baze podataka – Biodiversity Information System (BIS), koji se temelji na ArcGIS platformi. Cilj kartiranja je predstavljanje cjelovitog uvida u vrste i staništa, kao i definisanje važnijih područja za očuvanje divlje faune i flore na području BiH, a od interesa za cijelu Evropsku uniju u okviru ekološke mreže NATURA 2000.

Na osnovu preliminarno objavljenih rezultata (Publikacija : Natura 2000 u BiH. U.G.Centar za okolišno održivi razvoj Sarajevo, 2011.), može se konstatovati da na vodnom području rijeke Save u FBiH postoji značajan broj staništa i biljnih i životinjskih u skladu sa dodacima I i II Direktive o staništima EU. Ovi podaci nisu zvanično

usvojeni od strane relevantnih institucija do 01.09.2014. god, te s toga nisu korišteni za potrebe ovog Plna upravljanja vodama, ali se svakako trebaju obuhvatiti tokom narednog planskog ciklusa.

3.6 Pregled vodnih tijela povezanih sa zaštićenim područjima

Sukladno Okvirnoj direktivi o vodama potrebno je da se za sva zaštićena područja identificiraju i gravitirajuća/pripadajuća vodna tijela. U narednoj tabeli dat je prikaz trenutnog stanja zaštićenih područja i pripadajućih vodnih tijela po podslivovima. Najveći broj vodnih tijela u sklopu zaštićenih područja se nalazi u podslivu Bosne, pri čemu je važno napomenuti da se pojedina zaštićena područja prostiru na više podslivova, pa se u tabeli pojavljuju više puta. Istovremeno, treba se napomenuti da se za područja zaštićenih pejzaža „Bijambare“ i „Trebević“ (podsliv rijeke Bosne) nisu identificirala gravitirajuća/pripadajuća vodna tijela, jer u njihovoj okolini ne postoji niti jedan vodotok površine sliva veće od 10 km².

Tabela 6. Pregled vodnih tijela povezanih sa zaštićenim područjima

Podsliv	Naziv zaštićenog područja	Vodno tijelo
Una	Nacionalni park „Una“	BA_UNA_3; BA_UNA_4; BA_UNA_UNAC_1; BA_UNA_KRKA_1; BA_UNA_KRKA_POTOK_1; BA_UNA_KRKA_POTOK_2
	Spomenik prirode „Vrelo Bosne“	BA_BOS_7
Bosna	Spomenik prirode „Skakavac“	BOS_VOG_BABINPOTOK_1; BOS_MILJ_KOS.POT_NAHOR.POT_1; BA_BOS_VOG_2; BA_BOS_VOG_4
	Spomenik prirode „Prokoško jezero“	BOS_FOJR_DRAGAČA_JEZERNICA_1
	Spomenik prirode „Tajan“	BOS_GOST_LUZNICA_TAJASNICA_1; BA_BOS_GOS_3; BA_BOS_GOS_LUZ_1; BA_BOS_GOS_LUZ_2; BA_BOS_GOS_SUHA_1
	Zaštićeni pejzaž „Bijambare“	vodotoci slivne površine manje od 10 km ²
	Zaštićeni pejzaž „Konjuh“	BOS_SPR_OSK_VELIKAZLACA_1; BOS_SPR_OSKOVA_KRABANJA_1; BOS_SPR_OSKOVA_SUHODOL_1; BA_BOS_SPR_OSK_3
	Zaštićeni pejzaž „Trebević“	vodotoci slivne površine manje od 10 km ²
	Akumulacija Modrac	BA_BOS_SPR_2
Vrbas	Spomenik prirode „Prokoško jezero“	BA_VRB_BIS_MUTN_1;
Drina	Zaštićeni pejzaž „Konjuh“	DR_DRNJ_SREBRENICA_1; DR_DRNJ_BEBROSTICA_1; BA_DR_DRNJ_6

4 NEPOTPUNOST I/ILI NEPOUZDANOST ULAZNIH PODATAKA

Glavni problemi vezani za detaljniju/kompletniju identifikaciju zaštićenih područja unutar vodnog područja rijeke Save u FBiH prvenstveno su vezani za:

- a) Nedostatak odgovarajućih podzakonskih akata za pojedine vrste zaštićenih područja.
- b) Nedostatak implementacije određenih podzakonskih akata (npr. pravilnici o utvrđivanju i monitoringu područja osjetljivih na nitrate i eutrofikaciju)
- c) Nedostatak metodologije za usaglašavanje zaštićenih područja definisanih u okviru Zakona o zaštiti prirode sa onima definisanim u okviru ZoV-a.
- d) Nedovoljna međusektorska saradnja u cilju harmonizacije (planskih i infrastrukturnih) aktivnosti koje se provode u zaštićenim područjima.
- e) Nepotpuna harmoniziranost postojećih zakona o zaštiti prirode i zaštiti kulturnog, historijskog i prirodnog nasljeđa sa IUCN kategorizacijom.
- f) Nepostojanje strategije za uspostavu sistema zaštićenih područja na nivou cijele BiH.

Da bi se gore navedeni nedostaci što prije riješili potrebno je, što prije, pokrenuti inicijativu na njihovom rješavanju.